

az óra módszeres kihasználására kell építenie. (De nem fájulna-e el ez az állapot újra a méltán kifogásolt jegyzetgyártással?) Minthogy az ilyen összefoglaló könyv a tananyagnak csak leglényegesebb részeire terjeszkedik ki, biztató lépésnek kell tekintenünk az olcsó, országosan egységes tankönyv bevezetésének ideális állapota felé is.

A szerző helyesen mutat rá előszavában arra, hogy összefoglaló könyve alkalmazásának elengedhetetlen feltétele a hozzásimuló, gondos alapossággal szerkesztett példatár. (Sok éven át volt országszerte használatban egy ilyen kompendium, a Grész Leo-féle. Eltekintve attól, hogy a középiskolai mennyiségben anyagának azóta végzett redukciója folytán már idejét multá, azért sem tehetné nélkülözhetővé a tankönyvek használatát, mert nem volt példatára). A példatárnak olyannak kell lennie, hogy benne a tanuló jól tájékoztató útmutatásokat kapjon a nélkül, hogy az önálló munkára való szoktatás és az öntevékenységre való nevelés szempontjai háttérbe szorulnának. Ha szerző ígért példatára ki fogja elégíteni ezeket a várakozásokat, véleményünk szerint könyvei nagyon jól fognak megfelelni a kitűzött célnak.

Az anyag gondos elrendezése, a színes rajzok áttekinthetősége és érthetősége igazi értékei a könyvnek. Ha újabb kiadásra kerülne sor — ami a fokozatosan életbelépő új tanterv miatt is előrelátható —, abból ki kellene küszöbölni a szakkifejezésekben itt-ott található pontatlanságokat, el kellene hagyni a már ma is feleslegessé vált fejezeteket (értékpapírszámítások, számrendszerek), viszont pótolni kellene egyet-kettőt (pl. a tiszta másodfokú egyenleteket, a lapszög-élszög-testszög fogalmát), végül módosítani kellene egy-két tárgyalásmódon (pl. a körcikk területe, a $\sin(\alpha + \beta)$ levezetése).

Érdeklődéssel és bizakodással várjuk szerző könyvének kiegészítéséül a jó példatárat, amely igazán hézagpótló lenne mai viszonyaink között.

p. z.

Dr. Bittenbinder Miklós, A Szent Orsolya-rend leánynevelési rendszere.
Budapest, 1936. Korda kiadás. 12. l.

Rövid, tömör összefoglalás a nevezett szerzetesrend alapítójától, Szent Angela anyától származó nevelési principiumokról s azoknak gyakorlatban való megvalósításáról. Kiemeli, hogy az Orsolyák zárdáiban folyó egészséges leánynevelés az étellel való szoros kapcsolatánál fogva középutat létesít a szélsőséges nevelési formák között. A növendék mindent megkap, amire szellemi és testi fejlődése érdekében szüksége van. Nevelésüket jellemző erősen családi vonással pedig tagjait kitűnően felkészíti az életre.

wj.

LAPSZEMLE

Magyar Tanítóképző. 1937. 1. sz.

Az 50. évfolyamába lépő folyóirat élén a Tanítóképző-intézeti Tanárok Országos Egyesületének elnöke: *Padányi-Frank Antal dr.* Célkitűzések félszázados évfordulóra címen azokat a kérdéseket tárja fel, amelyeknek megvalósításával a mai tanítóképzésünk jobbá lehetne. Első célnak a tanítóképzés kereteinek kibővítését látja, a szükséges belső reform kielégítése érdekében. Itt a tanítás anyagának megrostálása, a munka gyakorlatívá tétele, az ifjúság lelki életének tanulmányozása a főbb feladatok. Szerző még nevezetes körülménynek jelzi a tanárság állandó továbbképzését, a tanítóság és tanítóképző-intézeti tanárság szorosabb együttműködését, a jövő tanárnem-

zedék kiképzésével való törődést; összefoglalva: a legélénkebben érzett szükségletek világos csoportosítását kapja meg az olvasó.

Molnár Oszkár (első közl. ben) a Magyar Tanítóképző vázlatos történetének első 4 évét ismerteti. Ez volt a folyóirat legküzdelmesebb korszaka, többször a lét, nem-lét kérdése elé állítva. A folyóirat 1. éve deficittel végződött, a 4. évben sem volt több 200 előfizetőnél. A lap túlméretezett szerkesztői programmal indult, pl. a középfokú iskolák kérdéseivel is foglalkozni kívánt, de a sok programpontról csak egy nagyfontosságú feladatkör maradt meg s ez a népoktatás. A rovatok közül a képezdei rovat volt a leggazdagabb, ez természetes, mert a lap megalapítója és szerkesztője Hetyey Gábor dévai tanítóképzőintézeti igazgató volt, kinek a lap fenn-tartása tetemes anyagi áldozatba került. Nagyjelentőségű fordulathoz 1889-ben ért a f. irat, amikor megalakult a Tanítóképző-intézeti Tanárok Országos Egyesülete, mely a f. iratot az egyesület hivatalos közlönyévé tette, a lap kiadási helye pedig Budapest lett.

Dr. Imre Sándornak A tanítóképzés és az egyetem viszonyáról szóló előadása a felsőoktatási kongresszuson hangzott el. Benne feltárja mindazokat az okokat, melyek a tanítóságnak egyetemre való törekvésében szerepet játszottak és játszanak. Ilyenek: a tanítóság társadalmi helyzetének javulása, magasabb fizetési osztály elérése. De a törekvésnek magasabbrendű forrása is van: a tanítóság mélyebb tanultságot kíván szerezni. Az egyetem nem adhatja meg az elemi népiskola leendő tanítóinak azt az előkészítést, „amelyre nevelői feladatuk legjobb betöltése érdekében feltétlenül szükségök van.” De ez nem jelenti azt, hogy az egyetem meg ne nyilhatnék a már oklevelet szerzett tanítók számára, éppen a közművelődés érdekében. Ily módon kielégülhetne a személyes tanulásvágy és a tudományos érdeklődés, mely a doktori fok elnyeréséig juttatná a tanítót. „Ha az egyetem a tanítói oklevél előtt ily módon megnyílnék, annak az egész nevelésügy, az egész közművelődés nagy hasznát látná: a tanítóságban rejlő értékek inkább kifejlődnének és érvényesülnének, az elemi iskola határozottabban részese lenne a közműveltség terjesztésének, a csak elemi iskolát végzettek műveltsége közelebb lenne a felsőbb iskolákat is végzettek műveltségéhez, tehát a közműveltség emelkednék és egyöntetűbb lenne, a nevelésügyi igazgatás könnyebben kaphatna megfelelő készülségű tisztviselőket, inkább remélhetnők a neveléstudomány fejlődését és érvényesülését. Mindezzel a magyar köznevelés benső értékének és külső rendjének növekedése jobban biztosítva lehetne. Az egyetemek előtt pedig megnyílnék a hatás útja eddig tőlük jóformán elzárkózó, mert általok észre sem igen vett tömegek felé — a nélkül, hogy eléggé nagyra nem tartható tudományos rendeltetésök megbánná.”

Ugyancsak a felsőokt. kongresszuson adta elő **dr. Huszti József** azt, amit a f. irat megrövidítve hoz a polgári iskolai és tanítóképző-intézeti tanárképzésről. Előadó előbbiről megállapítja, hogy az 1928-i átszervezése a minden tiszteletet megérdemlő múlt felhasználásával történt. A tanulmányi idő 4 éves lett, ezzel a tudományos színvonal és a szakbeli felkészültség emelkedett; a polgári iskolai tanárképzés kezdettől fogva a szelekció elvén alapul s jelenleg lényegbe vágó reformálásra nincs szükség. A szelekció az Apponyi-kollégiumban még kedvezőbb, mert a polgári iskolai tanárképző legkiválóbbjai juthatnak ide és túlprodukciónak nincs: itt sincs nagyobb reformokra szükség.

Mesterházy Jenő (1. közl.) a tanítóképző-intézeti nemzeti történelem tanítási módjával foglalkozik. A tárgyi tudás szolgálását tartja a legfontosabbnak, de ennek elérésére nagyon kevés a heti 2 óra. Arra meg mitsem lehet építeni, hogy a nemzet

történelmét előzőleg már tanulták s így ismerniök kell, mert végrehajtott próbái és vizsgálódásai nyomán a legelképesztőbb tudatlanság derült ki. Mindezek miatt a nemzeti történelem tanításában nagy nehézségekkel kell megküzdenie a szaktanárnak a tanítésképző-intézet 4. osztályában, mert úgyszólván semmi alapismeretre sem lehet számítani.

Juhász Béla dr.

Die Erziehung 1936/37. 12. évf. 1-4 sz.

Különösebben a lélektannal, illetőleg a nevelés lélektani vonatkozásaival foglalkozók érdeklődésére tarthat számot *Friedrich Lehr* cikke (*Das Handeln der Tiere und Menschen*. 2. és 3. sz.), amely arra a kérdésre keres választ, hogy mi a különbség az emberi és állati cselekvés között, s ezen az úton akar eljutni annak megállapításhoz, hogy vajjon a biogenetikai alaptörvény, s annak az az elvi alapvetése, mely szerint törvényszerű összefüggés van a lelki-szellemi fejlődés és a testi csíratörténet között, igazolható-e, illetőleg átvihető-e ez az alaptörvény az ember szellemi életének kialakulására is. Művelődéstörténeti érdekű az a tanulmány, amelyet *Ludwig Alsdorf* az indiai művelődésügy jelen problémáinak szentel (*Indisches Bildungswesen*. 4. sz.). Érdekes összefoglaló kép arról, hogyan, milyen racionalisztikus elfogultságok alapján és indokolatlanul túlzott reményekkel akarta 1835-től kezdődően az angol kormány az évezredek tradícióján alapuló, teljesen vallásos jellegű hindu művelődésügyet, különösen pedig az európai fogalmak szerinti felsőbb oktatást angollá tenni. Mennyire sikertelen volt ez a törekvés és milyen tragikus konfliktusokkal járt abban az igen kis rétegben is, amelyet sikerült szándékai számára megnyerni. Ma, amikor a réginek és az újnak, a nemzeti hagyományokon alapulóknak és a ráerőszakolt európai szellemnek harca mind élesebbé válik, ez a sok milliós nép amaz igen súlyos kérdés előtt áll, hogyan tegye a nemzet jövője szempontjából is gyümölcsözővé a hazai és éppen az áthagyományozás formáiban és nyelvében megmerevedett és bizony már csak szintén nagyon jelentéktelen rétegben eleven művelődési kincseket. A jelen művelődéspolitikájának egyik legaktuálisabb kérdésére, a szabadidő hasznosítására nézve keres választ *Wilhelm Flitner* cikke (*Freizeit*. 1. sz.). Rövid történeti áttekintés után, amelyben különösen a falusi parasztság és polgári társadalom hagyományos munkaszüneti szokásait, majd pedig a korai kapitalizmus proletáriátusának pihenésformáit írja le, a jelen és a legközelebbi jövő problémáját abban látja, hogyan lehet majd az új munkarendbe szellemi aktivitással eltöltött s így eredeti jelentésének jobban megfelelő szabadidőbeli foglalkoztatást beiktatni, vagyis hogyan lehet a pihenés, felüldülés idejét minden tekintetben eredményessé tenni. A legfontosabb népnevelésügyi feladatok ezen a téren a következők: a munkaidő és a gyári munka szabályozása, a telepítésügy és a városrendezés megfelelő rendezése mellett, nyilvános eszközök és alkalmak nyújtása a szabadidő felhasználására, a sportnak népi játékká való átalakítása, a már régebben megindult népművelési munkának, a népfőiskolának a pihenő idő céljaira való értékesítése, magának a munkaélménynek jótékony befolyásolása kellő felvilágosítás és vezetés által, az esetleg felhasználatlan munkaerőnek irányítása. Nem kevésbé fontos ebben a tekintetben a munkások és alkalmazottak hosszabb szabadságidejének szabályozása is. Ugyancsak művelődéspolitikai kérdést tárgyal *Flitnernek* egy másik cikke (*Schulzeitverkürzung und Studiendauer*. 4. sz.). Ebben a a birodalmi nevelésügyi miniszter ama tervének gazdasági és népesedéspolitikai okai-val és következményeivel foglalkozik, amely az elemi- és középiskolai tanulmányi időt 13 évről (4 év Grundschule és 9 év höhere Schule) 12 esztendőre akarja meg-